

Elektrifikacija Starčeva

Starčevo i Ivanovo su poslednja sela u južnom Banatu koja su elektrificirana. Elektrifikacija je počela 1954/55. godine izgradnjom dalekovoda 15.000 volti iz srednje sfere "Elektrovojvodine", koja je mnogo puta menjala namenu a sada je tamo smeštena trgovina električne energije. U toj zgradi do 1960. godine nalazila su se dva generatora za proizvodnju struje kada dođe do prekida u napajanju iz Beograda, napojili su četiri trafo-stanice u centru grada napona 3.000 volti. Visoki napon od 35.000 volti iz Beograda dolazio je u trafo-stanice u Ulici Dimitrija Tucovića (ugao Sv. Šemića) i tu se granao prema Alibunaru, Vršcu i Beloj Crkvi kao i Kovinu, transformatorom od 3500 volti na 15.000 volti za napajanje grada i okolnih sela. D. V. prema Starčevu je išao pored Narodne bašte Ulicom Prvomajskom i Spoljnostarčevačkom. Do pomenute zgrade dolazio je napon 15.000 volti pa je "skidan napon" na 3.000 volti zbog trafostanice u gradu.

Pravac izgrađenog dalekovoda išao je kroz Vojlovicu pa u Starčevo ulicom JNA do Lenjinove, gde je skretao u Lenjinovu, a potom je prolazio kroz trafo stanicu br. 2 u Lenjinovoj ulici, a koja je u funkciji od 12. avgusta 1960. godine. Dalje, Lenjinovom, Maršala Tita, Matije Gupca pa do Omoljice i Ivanova. Dalekovod je urađen na drvenim stubovima dužine 12 metara. Izgradnjom nove saobraćajnice u Ulici Matije Gupca, dalekovod i niskonaponska mreža iz trafostanice koja se demontira, vazдушna mreža i napajanje visokog i niskog napona se vrši kablovskim putem. Za ovo treba da zahvalimo urbanistima jer je do tada ispred crkve bio put za zaprežna vozila. Sada znamo kako to lepo izgleda - deo Ulice Matije Gupca od Pančevačkog puta do Kestenove (Kestenova se 1951. zvala Ulica Vladimira Nazora, pa kasnije Grobljanska).

Nedavno srušena trafostanica na obodu parka, zbog malog prostora nije mogla da primi veći transformator pa je srušena. Za nju me vezuje deo moje ranije mladosti pa da joj se na neki način "odužim" i pišem o njoj jer je osvetljavala centar Starčeva i šire okoline gde je bila izgrađena nisko-naponska mreža. Mora da sa ove vremenske distance zvuči neverovatno ali istinito - napajala je ulice: Baštensku, Borisa Kidriča, Maršala Tita (od početka Vojvođanske), Lenjinovu (do Ivanačkog puta), Žarka Zrenjanina (do Vojvođanske), Ivanački put (do Pančevačkog puta) i Pančevački put do "PIK"-a, kao i Pančevački put od Ulice Žarka Zrenjanina (prelaz preko drumca do Nikole Poljaka) i Lenjinovu (od Vojvođanske do JNA) kao i Ulicu JNA (od Lenjinove do kuće preko Milutina Đurišića). Koliko je bio pad napona zbog dužine mreže to najbolje znaju malobrojni potrošači koji nisu mogli uveče da slušaju "dnevnik" na radiju, jer televizor niko nije tada imao.

U gornjem kraju napojane su sledeće ulice: Ritska (od početka do Ulice Maksima Gorkog i I. L. Lole Ribara) dok je Ul. Matije Gupca imala monofaznu mrežu celom dužinom do Baraševića jer su korišćeni visoko-naponski stubovi za nisko-naponsku mrežu. O svom trošku su se iz Ulice Matije Gupca priključivali i izgradili privremenu mrežu: Dragić Marković u Jesenjoj, Miša i Nikola Blaženić u Petra Drapšina, Milisav Mančić u I. L. Ribara 53, pa je mreža privremeno produžavana do Mičića i Blazovića, bilo je to u jesen 1957. godine kada sam ja posle osmog razreda otišao u šegrte u Električno preduzeće Pančevo, a koje od 1958. godine, odlukom Vlade Srbije, radi u sastavu "Elektrovojvodine" Novi Sad, pogon "Južni Banat" Pančevo.

Trafostanica u centru takođe je napajala Grobljansku, Prtizansku (do NJegoševe a tada Radničko naselje nije ni postojalo), Maksima Gorkog, Petra Drapšina (do Proleterske), Oslobođenja, Višnjičku (od Maksima Gorkog ka Partizanskoj). Ulica Petra Drapšina napajana je u "prvoj turi" do Maksima Gorkog a preostali deo, kada je urađena mreža i Ulici 4. oktobra, a ja sam izvršio priključenje 7. jula 1961. godine jer sam od 1. jula iste godine došao da radim za stalno u Starčevo, da obavljam poslove eletro-montera i inkasantske poslove na 405 potrošača, koliko ih je tada bilo u Starčevu (sada ih ima preko 2500). Puštanjem u pogon trafo stanice br. 2 u Lenjinovoj, avgusta 1960. godine, nije mnogo rasteretilo "pokojnu" trafostanicu u parku osim dela u Ulici JNA. A nova TC br. 2 je napajala novoizgrađenu mrežu u JNA (od Borisa Kidriča do Lenjinove), Baštensku (od Vojvođanske do JNA), Baštensku, B. Kidriča, M. Tita (od Vojvođanske do JNA), Proletnju, V. Karadžića, Ž. Zrenjanina (od Vojvođanske do Proletnje), 7. juli (od Vojvođanske do B. Kidriča), Utrinsku, Prvomajsku i Pančevački put (od Prvomajske).

Izgradnjom kuća u Radničkom naselju i povećanom potrošnjom 1971. godine izgrađena je trafo-stanica br. 5 na uglu Partiznske i Oslobođenja. U Proletnjoj (ugao sa Utrinskom) izgardena je 1966 godine trafo-stanica br. 3, kao i trafostanica br. 6, u Ul. M. Tita, i br. 7 na uglu M. Gupca i M. Gorkog koje su skinule opterećenje sa TC br. 1. O trafostanici u naselju Šumice nema potrebe da pišem. Sada se uglavnom monriraju stubne trafostanice.

Trafo stanica kod parka bi možda još bila "živa" da je ipoštovan dogovor iz 1993. ine da se zajedničkim sredstvima MZ. i EU ugradi transformator od 630 kilovoltametra u novoizgrađenoj Ambulanti pa je data saglasnost da se priključi Ambulanta i Dom kulture da poveća grejna tela i da obe strane do grejne sezone sakupe novac i ugrade transforamtor. Međutim, "drugovi" iz tadašnje Mesne zajednice nisu ispoštovali dogovor sa tadašnjim tehničkim direktorom EDB, već su sakupljeni novac od samodoprinosu usmerili u izgradnju sutobuskih nastrešnica. Te godine je bila vlika inflacija pa je i EU imala finansijskih problema, a struja je bila jeftina tako su se građani dogrevali na struju. Da se ne bi zbog opterećenja oštetio tranformator, na nisko-naponu je limitirana zaštita i kada naraste kritično opterećenje automatski se isključivala a to je trajalo od 11. novembra 1993. do 10. novembra 1994. godine, pa je bilo u toku dana i večeri po nekoliko prekida struje u centru sela gde su smeštene sve ustanove kao i potrošači.

Elektro distribucija je 1994. godine Starčevo prebacila na napajanje na 20.000 volti pa je ugradnjom transformatora u Ambulanti želela da reši svoj problem jer novi i transformator veće snagemogao da se uključi na 10.000 volti a kasnije, uz prevezivanje i na 20.000 volti, do čega tada nije došlo. "Ceh" su platili građani svakodnevnim prekidima u napajanju električnom energijom.

Ovim sam želeo da opišem kakvi su ljudi tada vodili MZ, i pre Drugog svetskog rata a i posle Drugog svetkog rata, da Starčevo tako dugo nije imalo struju. Mnogi čitaoci SN ne znaju da je u Omoljici, na uglu Ulice Šabačke i JNA, 1911. godine postojao hotel i u njemu električna centrala koja je napajala 50 kuća strujom a čak su imali i filmske predstave. A od 1928. godine imalo je celo selo struju iz gasne elektrane koja je bila smeštena u dnašnjem restoranu "Šaran", gorivo je bilo petrolej. Omoljički elektrana je radila pre i padanja mraka nekoliko sati uveče a pre totalnog gašenja tri puta se gasilo na kratko radi upozorenja građana. To su mi pričale starije kolege koji su radili u sektoru koji su i danas živi i zdravi.

POGLED U PROŠLOST

Napisao Dragutin Mančić
nedelja, 08 novembar 2015 12:16

Kako sam ja rastao tako je rasla i elektroprivreda. Neke stvari i meni su neverovatne, ali su istinite. Po završetku osmog razreda upisao sam školu za kv radnika "Boris Kidriča", 1957-1960. Prva generacija koja je završila školu, iz Starčeva, bili su, pored mene i Paja Katana, Franja Tomašić, Pera Ložajić kao i k.v. električari (1958.) Franja Neralić i Paja Orešković i Jova Žugić. Od 1980 godine radio sam kao dispečer do 1. novembra 1999. godine kada sam otišao u penziju jer radeći kao monter 19 godina "zaradio" beneficiju od tri godine, ali na zahtev direktora radio sam 10 meseci duže pa me je zakačilo bombardovanje.

O tome bih imao interesantne stvari da pišem ali drugom prilikom.